

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 • 50 • 2009

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

**СПРАВА «ОВЧАРОВ І ХОМИЧ ПРОТИ УКРАЇНИ»
(CASE OF OVCHAROV AND KHOMICH v. UKRAINE)**

(Заяви № 32910/06 та 50081/06)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

28 травня 2009 року

ОСТАТОЧНЕ

28/08/2009

Текст рішення може підлягати редакційним виправленням

У справі «Овчаров та Хомич проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

Пеер Лоренцен (*Peer Lorenzen*), Голова,

Райт Маруст (*Rait Maruste*),

Карел Юнгвірт (*Karel Jungwiert*),

Рената Ягер (*Renate Jaeger*),

Марк Віллігер (*Mark Villiger*),

Миряна Лазарова-Трайковська (*Mirjana Lazarova Trajkovska*), судді,

Станіслав Шевчук (*Stanislav Shevchuk*), суддя *ad hoc*,

та Клаудія Вестердік (*Claudia Westerdiek*), Секретар секції, після обговорення за зачиненими дверима 5 травня 2009 року постановляє таке рішення, що було ухвалено у той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу було розпочато за заявами (№ 32910/06 та № 50081/06), які подали проти України до Суду 13 липня та 24 листопада 2006 року громадяни України пан Станіслав Олексійович Овчаров та пан Степан Степанович Хомич (далі — заявники) на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).

2. Уряд України (далі — Уряд) представляв його Уповноважений — пан Ю. Зайцев.

3. 11 листопада 2007 року Суд вирішив комунікувати Уряду скарги заявників за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції. Згідно з пунктом 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив одночасно розглядати питання щодо прийнятності та суті заяви.

ФАКТИ**I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ****A. Пан Овчаров**

4. Заявник народився в 1936 році та проживає в м. Нова Каховка, Херсонська область, Україна.

5. 17 грудня 2003 року Новокаховський міський суд присудив заявнику та його дружині 5635,20 грн¹ відшкодування шкоди, завданої Новокаховським житлово-комунальним підприємством «Комунсервіс»,

---

¹ Приблизно 881,72 євро станом на час подій.

яке перебувало у комунальній власності та було підконтрольним місцевій раді, у зв'язку із недотриманням ним своїх договірних зобов'язань. Присуджена сума включала суми спільного відшкодування матеріальної шкоди, завданої заявнику та його дружині, у розмірі загалом 2635,20 грн (суд не вказав точні суми, належні окремо заявнику та його дружині), та відшкодування моральної шкоди у розмірі 1500 грн кожному.

6. Зазначене рішення набрало законної сили. 20 квітня 2004 року державна виконавча служба відкрила виконавче провадження щодо його виконання. У ході провадження заявнику було виплачено загалом 2000 грн.

7. 23 грудня 2004 року господарський суд Херсонської області відкрив ліквідаційну процедуру щодо підприємства-боржника.

8. У зв'язку з цим 4 січня 2005 року державна виконавча служба винесла постанову про закінчення виконавчого провадження щодо підприємства-боржника та передала виконавчий лист заявника до ліквідаційної комісії для подальшого виконання.

9. 29 серпня 2005 року підприємство-боржник було ліквідовано, а у подальшому вилучено з Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України.

10. Незадоволені тривалим виконанням рішення, постановленого на їхню користь, в січні 2006 року заявник та його дружина звернулись до Новокаховського міського суду з позовом до державної виконавчої служби, вимагаючи відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Однак 23 січня 2006 року суд закрити провадження у справі, оскільки відповідач був ліквідований, а новостворена державна виконавча служба не була правонаступником ліквідованої. Заявник та його дружина не оскаржили це рішення.

11. Рішення від 17 грудня 2003 року залишається невиконаним.

В. Пан Хомич

12. Заявник народився в 1948 році та проживає у смт Приазовське, Запорізька область, Україна.

13. 17 грудня 2001 року Приазовський районний суд присудив заявнику 2758,58 грн² заборгованості із заробітної палати, яка мала бути сплачена його колишнім роботодавцем — Приазовським комунальним підприємством житлового господарства, що знаходилось у власності селищної ради.

14. 20 грудня 2001 року селищною радою було прийнято рішення про ліквідацію підприємства-боржника та створено ліквідаційну комісію.

---

² Приблизно 570,65 євро на час подій.

15. Рішення, постановлене на користь заявника, набрало законної сили і державна виконавча служба відкрила виконавче провадження щодо його виконання. Однак відповідно до тверджень Уряду, у лютому 2002 року це провадження було закінчено, а виконавчий лист заявника передано ліквідаційній комісії для подальшого виконання.

16. 21 грудня 2004 року господарський суд Запорізької області відкрив ліквідаційну процедуру щодо підприємства-боржника.

17. Як стверджує Уряд, 27 лютого 2006 року підприємство-боржник було ліквідовано.

18. Рішення від 17 грудня 2001 року залишається невиконаним.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

19. Основні положення національного законодавства щодо виконання рішень суду викладені у рішенні від 27 липня 2004 року у справі «Ромашов проти України» (*Romashov v. Ukraine*, заява № 67534/01, пп. 16–18).

20. Положення Цивільного кодексу від 18 липня 1963 року (скасованого 1 січня 2004 року) та Цивільного кодексу від 16 січня 2003 року (чинний з 1 січня 2004 року) щодо відповідальності власників за зобов'язаннями юридичних осіб, які їм належать, викладено у справі «Михайленки та інші проти України» (*Mukhaylenky and Others v. Ukraine*, заява № 35091/02 та наступні заяви, пп. 25–26, *ECHR* 2004-XII).

21. Стаття 143 Конституції України від 1996 року передбачає:

«Територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; (...) утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; (...)»

22. Стаття 31 Закону України «Про власність» від 1991 року (втратив чинність згідно з законом від 27 квітня 2007 року) передбачає, що до державної власності належать загальнодержавна (республіканська) власність і власність адміністративно-територіальних одиниць (комунальна власність).

23. У листі від 27 грудня 2004 року Міністерство юстиції України, проаналізувавши чинне на той момент законодавство, дійшло висновку, *inter alia*, що державна і комунальна власність були різними видами власності.

24. Стаття 78 «Комунальні унітарні підприємства» Господарського кодексу України (набрав чинності з 1 січня 2004 року) передбачає, що комунальні унітарні підприємства утворюються компетентним органом місцевого самоврядування і входять до сфери його

управління. Майно комунального унітарного підприємства перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання (комунальне комерційне підприємство) або на праві оперативного управління (комунальне некомерційне підприємство). Комунальне унітарне підприємство очолює керівник підприємства, що призначається органом, до сфери управління якого входить підприємство.

ПРАВО

I. ОБ'ЄДНАННЯ ЗАЯВ

25. Суд вважає, що відповідно до пункту 1 статті 42 Регламенту заяви мають бути об'єднані з огляду на спільність їхнього фактичного та юридичного підґрунтя.

II. СКАРГИ ЗА ПУНКТОМ 1 СТАТТІ 6 ТА СТАТТЕЮ 13 КОНВЕНЦІЇ ЩОДО ТРИВАЛОГО НЕВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДУ, ПОСТАНОВЛЕНИХ НА КОРИСТЬ ЗАЯВНИКІВ

26. Заявники скаржились на невиконання органами державної влади у встановлений строк рішень, постановлених на їхню користь, та на відсутність ефективних засобів юридичного захисту щодо цих скарг. У зв'язку з цим вони посилались на пункт 1 статті 6 та статтю 13 Конвенції, що передбачають таке:

П у н к т 1 с т а т ті 6

«Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру...»

С т а т т я 13

«Кожен, чії права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження».

A. Прийнятність

27. Спираючись на положення національного законодавства (серед іншого, Цивільні кодекси 1963 та 2003 років та Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 року), Уряд стверджував, що він

не є відповідальним за борги комунальних підприємств. Уряд також стверджував, що заявники не вичерпали національні засоби юридичного захисту, як того вимагає пункт 1 статті 35 Конвенції. Зокрема, Уряд зазначив, що заявники не скористалися можливістю звернутися із заявою про визнання кредитором у справі про банкрутство та ліквідацію боржника та не оскаржили бездіяльність ліквідаційної комісії до відповідного господарського суду, а також не зверталися до жодних національних судів зі скаргою на дії державної виконавчої служби щодо стверджуваного неналежного виконання судових рішень, постановлених на їхню користь.

28. Уряд також звертає увагу Суду на той факт, що заява № 32910/06 обмежувалася лише скаргами пана Овчарова та не стосувалась стверджуваних порушень прав його дружини, оскільки вона не була стороною цього провадження.

29. Суд зазначає, що підприємства-боржники у справах заявників перебували у комунальній власності та контролювались місцевою владою (див. пп. 5, 13 та 14 відповідно). Відповідно до усталеної практики Конвенційних органів, органи місцевого самоврядування є державними організаціями, у тому значенні, що вони керуються публічним правом та здійснюють публічні функції, покладені на них Конституцією та законами. Суд повторює, що згідно з нормами міжнародного права термін «державні організації» не обмежується лише центральними органами виконавчої влади. У тих випадках, коли державна влада є децентралізованою, він поширюється на будь-який національний орган, який здійснює публічні функції (див., наприклад, рішення від 8 грудня 2005 року у справі «Мікрюков проти Росії» (Mikryukov v. Russia), заява № 7363/04, п. 21, з подальшими посиланнями). З цього випливає, що відповідальність за дії та/або бездіяльність органів місцевого самоврядування несе держава-відповідач. Виходячи з вищевикладеного, Суд доходить висновку, що держава несе відповідальність за борги комунальних підприємств такою ж мірою, якою вона несе відповідальність за борги підприємств державної форми власності. Відповідно Суд відхиляє заперечення Уряду.

30. Щодо заперечень Уряду про невичерпання заявниками національних засобів юридичного захисту, Суд зазначає, що подібні заперечення вже відхилялися у низці рішень, постановлених Судом (див. ухвалу щодо прийнятності від 16 грудня 2003 року у справі «Сокур проти України» (Sokur v. Ukraine), заява № 29439/02; рішення від 11 жовтня 2005 року у справі «Сичов проти України» (Sychev v. Ukraine), заява № 4773/02, пп. 42–46, та рішення від 20 вересня 2005 року у справі «Трихліб проти України» (Trykhlub v. Ukraine), заява № 58312/00, пп. 38–43). Суд вважає, що у цій справі ці заперечення повинні бути відхилені з тих же підстав.

31. Що стосується тверджень Уряду щодо заяви № 32910, то Суд зазначає, що той факт, що були дві особи, які мали отримати компенсацію за рішенням від 17 грудня 2003 року (пан Овчаров та його дружина — див. вище п. 5), не впливає на право заявника на виконання рішення протягом розумного строку, принаймні у тій частині, що стосується його.

32. Суд зазначає, що ці скарги не є явно необґрунтованими у розумінні пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд також зазначає, що вони не є неприйнятними з будь-яких інших підстав. Відповідно вони повинні бути визнані прийнятними.

В. Щодо суті

33. У своїх зауваженнях щодо суті вимог заявників Уряд стверджував, що порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції не було.

34. Заявники не погодились.

35. Суд зазначає, що рішення, постановлені на користь заявників, залишалися невиконаними більше ніж п'ять років.

36. Суд повторює, що він вже виявляв порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції, а також статті 1 Першого протоколу у справах, подібних до цієї (див., серед інших джерел, рішення від 15 грудня 2005 року у справі «Кучеренко проти України», (*Kucherenko v. Ukraine*), заява № 27347/02, п. 27).

37. Дослідивши усі наявні матеріали, Суд вважає, що Уряд не навів жодного факту чи аргументу, здатних переконати його дійти іншого висновку у цій справі.

38. Відповідно у цих заявах мало місце порушення пункту 1 статті 6 та статті 13 Конвенції у зв'язку з тривалим невиконанням рішень суду, постановлених на користь заявників, та відсутністю ефективного засобу юридичного захисту щодо цих скарг.

III. ІНШІ СКАРГИ

39. Пан Овчаров також скаржився за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції щодо оцінки судом доказів і тлумачення закону та оскаржував результат провадження у справі за позовом до державної виконавчої служби.

40. Пан Хомич додатково скаржився за статтею 8 Конвенції на те, що тривале невиконання рішення суду, постановленого на його користь, не дозволило йому отримати ефективну медичну допомогу і як наслідок спричинило погіршення стану його здоров'я.

41. Уважно розглянувши твердження заявників, з урахуванням усіх наявних у нього матеріалів та в тій мірі, в якій вони охоплюються

його компетенцією, Суд визнає, що вони не містять жодних ознак порушення прав і свобод, гарантованих Конвенцією.

42. Отже, ця частина заяв повинна бути визнана неприйнятною як явно необґрунтована відповідно до пунктів 3 та 4 статті 35 Конвенції.

IV. ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

43. Стаття 41 Конвенції встановлює:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливую сатисфакцію».

A. Шкода

44. Пан Овчаров вимагав відшкодування матеріальної та моральної шкоди, але не вказав конкретну суму відшкодування.

45. Пан Хомич вимагав 10 000 євро відшкодування моральної шкоди.

46. Уряд не погодився з цими вимогами як з надмірними і необґрунтованими.

47. Суд, насамперед, вважає, що Уряд повинен сплатити заявникам існуючу заборгованість за відповідними рішеннями суду як відшкодування матеріальної шкоди.

48. Крім того, Суд вважає, що внаслідок встановлених порушень заявники зазнали моральної шкоди. Здійснюючи оцінку на засадах справедливості, Суд присуджує пану Овчарову 1600 євро, а пану Хомичу 2600 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові витрати

49. Заявники не висунули жодної вимоги щодо компенсації судових витрат. Відповідно Суд нічого не присуджує.

C. Пеня

50. Суд вважає за належне призначити пеню виходячи з граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, до якої має бути додано три відсоткових пункти.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Вирішує* об'єднати заяви.

2. *Оголошує* прийнятними скарги за пунктом 1 статті 6 та статтею 13 Конвенції щодо тривалого невиконання рішень, постановлених на користь заявників, та щодо відсутності ефективних засобів юридичного захисту за цими скаргами, а решту скарг у заяві — неприйнятними.

3. *Постановляє*, що мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

4. *Постановляє*, що мало місце порушення статті 13 Конвенції.

5. *Постановляє*, що:

(а) упродовж трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач має сплатити:

(і) існуючу заборгованість за рішеннями судів, постановленими на користь заявників;

(іі) пану Овчарову 1600 (одну тисячу шістсот) євро і пану Хомичу 2600 (дві тисячі шістсот) євро відшкодування моральної шкоди, які мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу разом з будь-якими податками, що можуть нараховуватись;

(б) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до остаточного розрахунку на вищезазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсоткові пункти.

6. *Відхиляє* решту вимог заявників щодо справедливої сатисфакції.

Учинено англійською мовою і повідомлено письмово 28 травня 2009 року відповідно до пунктів 2 та 3 правила 77 Регламенту Суду.

Клаудія ВЕСТЕРДІК
(Claudia Westerdiek)
Секретар

Пеер ЛОРЕНЦЕН
(Peer Lorenzen)
Голова